

Зерницька К. О.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Мікуляк К. А., асистент кафедри

фінансів, банківської справи та страхування,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

Добровольський А. В., заступник голови Миколаївської районної ради

АНАЛІЗ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ

В Україні через повномасштабне вторгнення державні видатки швидко зросли через необхідність фінансувати військові потреби та підтримувати людей, які втратили житло та роботу. Водночас спроможність збирати податки та наповнювати бюджет катастрофічно впала [1]. Зараз щомісяця держава витрачає до 250 млрд грн, більш ніж половина з яких спрямовано на оборону. До війни про такі витрати не можна було й подумати. При цьому власних надходжень бюджету не вистачає навіть на покриття військових витрат, не кажучи про важливі сфери – соціальну, медичну та інші, базові для населення [2].

Важливе значення місця та ролі державного боргу у фінансовій системі держави зумовило постійну увагу дослідників до різних його аспектів. Різні сторони аналізу даного питання розкриті у роботах українських вчених-фінансистів, зокрема, у працях Барановського О.І., Василика О.Д., Вахненко Т.П., Гейця В.М., Козюка В.В., Кучер Г.В., Лісовенка В.В., Луцишиної З.О., Лютого І.О., Новицького В.Є., Новосад Л.Я, Плотнікова О.В., Федосова В.М. та ін.

Державний борг України станом на 31 липня 2023 року склав 4,52 трлн грн (123,63 млрд дол. США) або 93,02% від загальної суми державного та гарантованого державою боргу [3].

У 2023 році в Україні станом на середину серпня уряд для покриття дефіциту держбюджету встиг залучити більше ніж 39 млрд дол. США. З цієї суми найбільше коштів надійшло у вигляді «макрофіну» від ЄС (більше ніж 13 млрд дол. США). Понад 9,5 млрд дол. США Україна отримала від розміщення облігацій внутрішніх державних позик. Ще 8,5 млрд дол. США склала допомога та пільгові запозичення від США, і понад 3,5 млрд дол. США – транші від МВФ за новою програмою співробітництва. Фінансували Україну й інші країни (більше за всіх Німеччина, Великобританія, Японія, Франція, Італія, Нідерланди), надаючи Україні значні обсяги безповоротної допомоги, та міжнародні фінансові організації (Світовий банк та Європейський інвестиційний банк).

Загалом, з початку повномасштабної війни понад 18 млрд дол. США було надано на безповоротній основі – як допомогу, решту із залучених коштів склали запозичення, які, хоч і надавалися Україні на вигідних умовах, але не могли не позначитися на обсязі державного боргу України.

Хоча у 2023 році економіка України, попри продовження війни, почала відновлюватися, державний борг у першому півріччі зріс на 15,6%, сягнувши 128,8 млрд дол. США.

Зважаючи на те, що до 2022 року Україна направляла на погашення своїх зобов'язань перед міжнародними кредиторами майже третину державного бюджету, тенденція до зростання державного боргу починає лякати. У гривневому еквіваленті за неповний 2023 рік Україна залучила для покриття бюджетного дефіциту більш ніж 1,4 трлн грн, тоді як власні доходи бюджету за результатами року очікуються меншими – 1,3 трлн грн [4].

До закінчення війни борг буде і далі зростати, але, є кроки, які точно варто зробити в управлінні зовнішнім боргом. Насамперед це переговори про процентні ставки та комісійні платежі на користь МВФ. Вони становлять 3,25 млрд дол. США на наступні 5 років. Схожий крок доцільно обговорити й з іншими кредиторами-МФО. Також вагомою подією у фінансово-економічній сфері має стати реструктуризація зовнішнього державного боргу комерційним кредиторам як один із засобів забезпечення макроекономічної стабільності, переходу до сталого економічного зростання та уникнення боргових ускладнень. Реструктуризація боргу має гарантувати досягнення цільових рівнів державного боргу та потреб у фінансуванні для гарантування боргової стійкості у післявоєнний період [5].

Ще однією можливістю України скоротити об'єм своїх зобов'язань є так звана концепція «борг-на-клімат», коли кредитор списує борг в обмін на обов'язок боржника інвестувати кошти у боротьбу зі зміною клімату, зокрема, в «зелену» енергетику.

Отже, з одного боку, залучення додаткових ресурсів збільшує фінансовий потенціал країни, а з іншого, поруч з надмірними державними витратами, незбалансованістю бюджету, зростання боргу може спровокувати фінансові кризи, обмежити інвестиційну активність у країні. Таким чином, державний борг може виступати і як засіб забезпечення стабільності в країні, і, навпаки, як фактор посилення загроз і ризиків. Лише застосування ефективної стратегії управління державним боргом в Україні сприятиме раціональному використанню запозичень і створить необхідні умови для оптимізації боргового навантаження на бюджет.

Список використаних джерел:

1. Війна і державний борг – що маємо і що буде. Вокс Україна. URL: <https://numl.org/OQD>.
2. Державний борг України перевищить 100% ВВП: що це означає. Слово і діло. URL: <https://numl.org/OQE>.
3. Державний борг України. Мінфін. URL: <https://numl.org/OQG>.
4. Фінансова незалежність. Як будемо вилазити з боргової безодні. Інформаційне агентство Уніан. URL: <https://numl.org/OQI>.
5. Економічна правда: Борг України б'є рекорди. Але з цим можна жити. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/07/12/702126/>.

6. Sirenko N., Burkovska A., Lunkina T., Mikulyak K. Assessment of Financial and Economic Security of the Agricultural Sector of the Economy of Ukraine. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice*. 2021. №4(39). С. 241-250.

7. Rajai F., Vilks A., Sirenko N., Dubinina M., Melnyk O., Bodnar O. Participation of international organizations in solving the problems of the agricultural sector of Ukraine, *International Journal of Environmental Studies*, 2023, 80:2, 324-333, DOI: 10.1080/00207233.2023.2170572.

Калашников І. С.,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету

Науковий керівник – **Лугова О.І.**, к.е.н, доцент,

доцент кафедри обліку і оподаткування,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Фінансова система сформувалася разом із державою і суцільно пов'язана з її функціонуванням та відображає певні форми та методи обігу фінансів в економіці. Держава використовує фінансові методи регулювання темпів розвитку окремих секторів економіки. З цією метою застосовується механізм оподаткування. Так, шляхом надання податкових пільг, створюється сприятливий клімат для бізнесу, у підприємств з'являється більше коштів для розширення їх можливостей. Держава може створювати слушні умови для інвестицій, залучення іноземного капіталу. Це може бути реалізовано шляхом надання привілеїв в імпорті, створення спеціальних економічних зон [1]. На даний момент головною задачею є стабілізація та модернізація фінансової системи. Це фундаментальні передумови для капітальної перебудови України, залучення інвестицій, розвитку бізнесу.

Значний внесок у дослідження особливостей функціонування державних фінансів в умовах глобалізації, виявлення проблем та перспектив розвитку фінансової системи протягом останніх років здійснювали науковці: В.В. Коваленко, О.К. Малютін, І.О. Луніна, В.А. Міщенко, Л.А. Костирко, В.П. Кудряшов та багато інших. Проте і сьогодні залишається потреба у визначенні нових способів модернізації фінансової системи.

Метою даної роботи є визначення проблем та шляхів модернізації фінансової системи України. Відповідно до поставленої мети завдання дослідження полягають у вивченні чинників та особливостей, що впливають на функціонування фінансової системи. На сьогодні фінансова система України є складною та невизначеною, що негативно впливає на розвиток малого та середнього бізнесу. На даний момент фінансова система України має безліч недоліків, які посилюють соціальні конфлікти, економічну та політичну нестабільність. Також слід враховувати ведення повномасштабної війни на території України та тіньовий сектор економіки.